

Sergiu Ciocârlan

CRONICA TRĂIRILOR DE LA CAPĂTUL LUMII

Sergiu Ciocârlan

CRONICA TRĂIRILOR *de la* CAPĂTUL LUMII

cine, nu e ceea ce văd în el, ci puterea
noastră de a lăudura. Să știi să-ți poziționezi
cine și să-ți pozezi prezentă.

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

PIMEN

Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților

Dedicatice CIP și Biblioteca Națională a României
CIOCĂRLAN SERGIU

Cu ocazia înființării ei a cărții în limba română

1910, aniversare

1910, aniversare

EDITURA EGUMENIȚĂ

1910

2019

Respect pentru oameni și cărți
Sergiu Cioacă în "Călătorie la Ițcani"
Tatăl meu îmi spunea: "Tu ești om, Emilia, și
trebuie să răspunzi atunci când ceilalți se comportă
năzdrav. Să nu tac! Să nu te comportă ca un bolov-
an, fiindcă asta e o rușine!"

Niciodată nu am tăcut atunci când mizeria lu-
mii se năpustea violent spre miile științei. Știam deja că a
răspunde înseamnă a rea de la mulțimea de zornă măști-
noasă a compromisurilor de tot felul, de minciună,
de cibrăznicie, de lipsa de educație, de orgoliul pro-
fesec și de atât de multe alte racile ale oamenilor de lângă
mine. Iar acum scriu o parte din amintirile despre
tatăl meu și cred că sunt săracă, că este un mod
de a rea în legătură cu tăta meu. În viața
noastră, în societatea noastră, la serviciul nostru, la
școală, în cadrul muncii publice, președintele Nemer-
nicia, lipsă de bună-cuvîntă și bădătăția dău curaj
unor spiri a-i umili pe ceilalți. Iar tatăl meu m-a
învățat să-mi paserez tot timpul demnitatea fără să
am pretenția să schimb pe cineva. Doar să fiu dem-
nă în această uriașă cursă a umilității istorice.

Înțeleg că suntem sădini. De sădini și de grădini și astăzi
suntem sădini și astăzi și deoarece sădini și astăzi
suntem sădini și astăzi, pe calea mojară ne înțeleg și
nu înțeleg. Înțeindăm în cale să învățăm să
pălișem esența sădini și sădini să devină magie
mistică, sădini să devină măști și sădini să devină ob-
roșe care, deși boala grădiniță să devină și să devină și să
devină și să devină și să devină și să devină și să devină

Libertatea pe care am simțit-o tot timpul în
viața mea, indiferent de necazurile și sufe-
rințele de care m-am izbit, a fost, în esență,
timpul petrecut în familia noastră. Fără acest timp al
familiei, eu aş fi gândit cu totul altfel, aş fi fost cu totul
altfel. Iau în considerare aici și posibilitatea de a mă
fi nașcut într-o altă familie și de a fi avut o altfel de
educație. Nu-mi dau seama cum e să te îndemne zi
de zi propria familie să portă acest neajuns, acest han-
dicap ființial, fiindcă libertatea este o însușire a pro-
priei noastre umanități. Trebuie să fie hidos, nu-mi
imaginez altfel. Propriul gând să nu aibă ieșire, să fie
tot timpul mărginit de barierile uriașe ale evenimen-
telor umilitoare... Atunci făptura aceasta delicată a
gândului se zbârcește, înțepenește, se atrofiază, moa-
re. Ce mai rămâne în urma ei? Doar un automatism
în virtutea căruia răspundem cuvinte sau acțiونăm.
Dar o vom face ca niște mașini, nu ca niște oameni.

Tatăl meu avea doar patru ani și jumătate când
mama lui a murit. Buna Marieta fusese tare bolna-
vă, dar nu de sine îi părea rău, ci de copiii ei dragi
și de bunul Toader. Plângea și îl întreba pe bunul:
„Cum o să vă descurcați voi fără mine?” Bunul Toader

tacea și străngea din dinți. O iubise mult pe buna, iar când se uita la cei doi copii, la Mihai și la sora lui geamănă, vedea în jocurile lor, în umbletel lor, în nevinovăția lor, în zâmbetul copilăresc, toată iubirea pe care o tăinuise în inimă, iubirea aceea plină de bună-cuviință ce nu se risipea niciodată, oricără griji și treburi va fi avut prin gospodărie.

Înainte să treacă la cele vesnice, buna l-a cheamat pe bunul și i-a spus:

– I-am trimis vorbă părintelui Gheorghe să vină până la noi...

- Vrei să te mai împărtășești o dată?
- E vorba de altceva...
- Ar trebui să te odihnești... Ești obosită.
- O să am tot timpul să o fac... Acum vreau să-ți spun ceva important. Părintele îți va spune și el...
- Nu înțeleg...
- Toadere, vreau să-mi promiți un lucru...
- Uite că vine și părintele Gheorghe!
- Cu atât mai bine.

Părintele a intrat aplecat în odaia scundă, și-a scos pălăria și a dat ziua bună. Apoi s-a apropiat de bolnavă și a binecuvântat-o. L-a binecuvântat și pe bunul Toader, care se străduia din răsputeri să nu plângă. „E prea Tânără, părinte...” Buna Marieta nu trecuse de 29 de ani. Se îmbolnăvise de la o căzătură. Plecase la câmp, la prăsit, și a alunecat din căruță. Păruse o banală rană la genunchi și nu-i dăduse prea mare importanță. Apoi a observat că nu se vinde că aşa ușor cum crezuse la început. Folosise unele leacuri, dar nu dăduseră rezultat. Avea amețeli și se

simțea epuizată. Femeile din sat, când o vedea cum se clatină pe picioare, îi căinău tinerețea și frumusețea, care acum păreau neputincioase în lupta cu boala. În scurt timp nu a mai reușit să se ridice din pat. Făcuse febră, avea buzele uscate și o dureau tare mușchii picioarelor. Pe piele îi apăruseră niște pete roșii care, după o zi-două, căpătau o culoare tot mai închisă. Erau foarte dureroase. Când a venit medicul să o vadă, i-a prescris un tratament pentru pneumonie, fiindcă tușea și abia mai putea să respire din cauza gâtului inflamat. Dar i-a spus bunului Toader să se pregătească de ce-i mai rău.

- Asta e bubă neagră. N-ai niciun animal bolnav?
- Nu avem decât o vacă, dar e sănătoasă.
- Se poate lua și din aer, dar și de la animale, i-a spus medicul. E un microb care otrăvește sângele. Apare și la animale. De-aia te-am întrebat.
- Avem doi copii...
- Îmi pare rău, dar după cum văd mai mult de o săptămână n-o mai duce.

Acum, în odăia slab luminată de firicelul de lumană ce venea de la candelă, bunul Toader se uita la preot și la Marieta lui, care abia îngâna cuvintele de sleită ce era:

– Părinte, a spus buna, am vrut să fii și mata de față acum când o să-i spun cu limbă de moarte să aibă grija de copiii noștri.

– E datoria mea...

Părintele Gheorghe era doar un martor tăcut. A oftat adânc înainte ca buna Marieta să spună mai departe:

Respect pentru Copiii noștri, Toadere, nu pot trăi fără mamă.

Nici tu nu poți trăi fără femeie. Ești dator să nu te întristezi peste măsură după moartea mea și să...

- Ești obosită..., îi șopti bunul Toader.

- Nu sunt deloc. Îți vei lua femeie cu binecuvântarea mea și cununie de la părintele, care să-i crească pe copii și să aibă grijă de tine. Ai auzit, Toadere? O femeie cu inimă de mamă.

Apoi părintele Gheorghe a ieșit cu bunul Toader și au stat așa un timp fără să spună nimic. Ce mai era de spus? La câteva zile, buna Marieta s-a prăpădit. Bunul a petrecut-o la cimitir și a plâns-o mult. Un an de zile s-a tot dus mereu la cimitir. Abia când îl vedea pe părintele Gheorghe, își amintea de copii și promisiunea făcută de a nu se întrista peste măsură, de a-i crește pe cei doi gemeni scumpi ai săi.

Părintele Gheorghe Borcea venise în sat cu șase ani înainte. Era un om cam plăpând și scund, dar energetic. Biserică Sfintii Voievozi Mihail și Gavriil, la care slujea, era așezată în mijlocul satului și fusese ridicată de curând. Construcția începuse în 1906, exact la data la care el fusese numit în parohia satului Golășeii Noi. Trei ani se muncise intens la ridicarea bisericii și numai datorită lui Dumnezeu, Care mișcase inimile oamenilor, s-a putut finaliza. Însemnate donații fuseseră făcute de Maria și Petru, conte de Roma, Ana și Petre Grigoraș, Dobra și Vlad Novac. Si mai ales indemnurile neobosite ale învățătorului Atanasie Topor ajutaseră mult la înaintarea lucrărilor. Pe 13 decembrie 1909, în prezența arhimandritului Vartolomei Stănescu, vicarul epi-

scopal, și a împăternicitului episcop eparhiot Nifon al Dunării de Jos, care se afla chiar în primul an al slujirii ca episcop, însotit de un sobor însemnat de preoți și de multime de credincioși, s-a făcut sfintirea bisericii. Era în al 43-lea an de domnie a Majestății Sale Carol I al României. Președinte al Consiliului de miniștri era Ion I.C. Brătianu, iar ministru al Cultelor și Instrucției era Spiru C. Haret.

Bunul Toader și buna Marieta își botezaseră gemenii - Mihai și Paraschiva. Slujba se făcuse tot în biserică veche, pe la sfârșitul lui noiembrie 1909. Biserica veche era o modestă casă din lemn în care se slujeau sfintele slujbe de vreo unsprezece ani. În 1898, de Sfânta Marie Mare, se oficiase prima Sfântă Liturghie. Era primul așezământ de rugăciune al acestui sat care se înființase cu opt ani înainte. Satul făcea parte dintr-un proiect național de modernizare a României prin înființarea de noi așezări. În toată țara se constituiseră 130 de sate noi în baza acestei hotărâri. Denumirea de Golășeii Noi nu era deloc întâmplătoare. Lascăr Catargiu, care în acea perioadă ocupa portofoliul de prim-ministru al României din partea Partidului Conservator, fiind la al treilea mandat, venise cu această propunere după numele moșiei sale de la Covurlui. Planul satului era unul dreptunghiular, cu ulițe paralele și colțuri rectangulare. Cuprindea 500 de gospodării, și fiecare gospodărie avea o formă pătrată ce însumă 2000 de metri.

Casa bunicilor mei avea același proiect ca și celelalte case din sat. Cuprindea un antreu și două camere. Bunul Toader considera că era o casă trai-

nică, construită numai din cărămidă de stat. Cărămidă de stat era o cărămidă dură, galbenă, foarte rezistentă la umezeală și la timp. Pământul folosit la prepararea ei era de pe vatra satului, însă rețeta era una de stat. Și biserică nouă fusese ridicată cu astfel de cărămizi de o calitate apropiată de cea a șamotei. Satul aparținea de comuna Viziru, acolo unde era și Castelul contilor de Roma, principalii ctitori ai bisericii noi, dar avea să se dezvolte foarte repede. În anul în care s-a născut tatăl meu, numără aproximativ 1700 de suflete.

Tot părintele Gheorghe a fost cel care i-a spus bunului Toader că în Viziru este o văduvă cu două fete, care are inimă de mamă. Încă de cum a întâlnit-o, bunul și-a dat seama că ea va fi femeia care va purta alături de el grijile familiei și greutățile gospodăriei. Pictura era gata atunci când s-au cununat în biserică nouă. El avea doi copii, ea alti doi, și le-a mai dăruit Dumnezeu încă patru. O chema Constanța, iar eu și sora mea obișnuiam să-i spunem dădica Tanță. Era o țărancă simplă cu 4-5 clase, dar un adevărat strateg. Știa să aplaneze orice conflict. Îi plăcea să fie bună-înteleagere între toți ai săi și reușea în orice situație. Probabil pentru asta o îndrăgeam toți.

Odată ce bunul Toader s-a recăsătorit, a început să-și vadă liniștit de treburile sale. Era tâmplar și avea atelier propriu. Era un om cu o disciplină a muncii pe care rar o întâlnești în societate. Poate și pentru că era cufundat în activitatea sa, părea morocănos, puțin dispus să stea de vorbă cu oamenii,

retras în lumea sa, izolat și chiar dur. Însă nu era chiar aşa. Îmi plăcea să-l observ, iar el se lăsa observat. Atât timp cât îi respectai liniștea și frumusețea muncii, el își era un prieten adevărat. Dar prea puțini oameni știau să-l descopere astfel. Îmi dădeam seama că pierdere unei ființe atât de dragi, cum fusese buna Marieta, lăsase urme în făptura sa lăuntrică. Era un om puternic, deși mărunt la trup, care trecuse peste această grea încercare a vieții. Totuși, peste încercările vieții nu treci fără să șchiopătezi un pic măcar. Dădica Tanță, cu flerul ei, îi simțea rana nevindecată și îl trata cu multă blândețe.

În rest, bunul Toader, deși avea vreo 5-6 hectare de pământ, nu se ducea la câmp. În permanență se ocupa de comenziile pe care le avea la atelier. Și nu erau puține. Avea un statut aparte în comunitate prin prisma activității sale. Față de oamenii care nu aveau încotro, ci trebuiau să lucreze pământul, el era liber. Meșteșugul său și posibilitatea pe care atelierul i-o dădea de a desface mărfurile obținute prin pricepere și hărnicie îl ridicau deasupra celorlalți. Invățătorul Atanasie Topor, care era un om stimat atât de cei din Golășeii Noi, cât și de cei din Viziru, îl aprecia foarte mult și îi prefera compania. De asemenea, părintele Gheorghe Borcea se bucura când îl vedea în fiecare duminică și sărbătoare cu întreaga familie, stând cuminte în fața sfintelor uși împărătești. Nu avea în sine un orgoliu neîntemeiat, ci o călcătură apăsată care se învață în timp și cu ajutorul oamenilor ce nu depind de stăpân. Bunul Toader nu se ploconise niciodată în fața nimănuil și nici

nu avea să-o facă vreodată. Mai mult de-atât, nu a suferit niciodată pe cei care aveau o poftă nesățioasă de a umili pe alții oameni, pe batjocoritori, pe cei care râdeau de sărăcia sau de defectele semenilor. Se uita scârbit în altă parte și scuipa în țărâna cu năduș. „Mama lor!” Nu știu căror împrejurări datoră bunul Toader felul său de a fi, dar cred că familia îl ajutase enorm. Mi-a povestit odată că străbunica era o femeie de o demnitate rară. Mi-a spus-o atunci cu atâta mândrie, încât am rămas până astăzi cu sentimentul că purta în suflet icoana acelei demnitați, aşa cum o promise de la mama sa.

Mărturisesc astfel, deoarece cred că libertatea interioară nu apare de niciunde în viața unui om. E un acord cu tine însuți, e adevărat, însă aici se ajunge cu greu, într-un mod personal, prin efort lăuntric, asceză, renunțare. Bunul Toader văzuse ceva la mama lui, iar acel ceva îi călăuzise viața într-un anume fel. Chiar și meseria pe care o avea, o datoră acestui fel de a fi fost educat. Fac precizarea aceasta pentru că unii ar putea crede că doar o meserie te poate face liber și îți poate da demnitate. E prea puțin, credeti-mă. E un mod de a fi educat care constă în șansa de a întâlni la timpul potrivit un om. Evident că, dacă tocmai acel om te naște și te crește, este extraordinar. Uneori se întâmplă să nu fie aşa, iar întâlnirea sau întâlnirile cu modele de libertate interioară se amână. Pentru mulți, aceste întâlniri nu se mai ivesc niciodată, iar aceasta este o adevărată tragedie de care profită cei cu vocație de conchistători și de stăpâni pe plantație.

Bunul Toader construia căruțe. Era rotar, fierar și tâmplar la un loc. Confeționa din lemn de salcâm toate componente: dricul, osia, crucea carului, loitreia, draghina, leuca, șușletele (în care se punea nutrețul pentru cai), coșarul, oiștea, Tânjala, jugul, reșteul, jigla, policioara, crucea proțapului, vătraiul și roțile. La început, a construit pentru oamenii din sat. Apoi, se trezea cu săteni de prin Viziru, Valea Cânepii, Tufești, Gropeni, Bordei Verde sau, și mai de departe, de la miazăzi de Dunăre, care îi solicitau câte o căruță. Avea programările sale. Și nu-i plăcea să fie zorit. Condițiile le punea de la bun început. Timpul de lucru la o astfel de comandă era de minim o săptămână, iar la început era încasat un avans substanțial. Se mai uita și la om. Uneori (nu se întâmpla foarte des), atunci când vedea că omul chiar nu are cum să-i dea bani în momentul acela, accepta produse sau îl păsuia. Termenul era fixat de comun acord.

Atelierul îi aducea un venit suficient pentru a-și întreține întreaga familie, o familie care s-a tot mărit până în 1928, când s-a născut ultimul dintre cei opt copii, unchiul Petruș. Tata îmi povestea adesea că, atunci când a început să înțeleagă cât de cât sensul vieții, avea sentimentul că familia lor este ca echipajul unei corăbii conduse foarte precis de un căpitan priceput. Bunul Toader oferea siguranță într-o epocă dominată de multe incertitudini.

Tatăl meu avea abia șapte ani când România a renunțat la neutralitate și a intrat în război de partea Antantei. Acest bloc politico-militar era constituit

de Franța, Anglia și Rusia. Bunul Toader nu a fost atât de entuziasmat de începerea războiului. Știa că astfel de perioade de restrîște pentru țară afectează și viața familiei, dar era bucuros că nu stăm cu mâinile în sân când alții încearcă să ne umilească. Puterile Centrale – presupunând Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria – trebuiau înfrunta-te, mai ales că autoritățile de la Budapesta și Viena îi asupreau pe românii din provinciile aflate sub ocupație: Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina. Acest lucru i se părea o nedreptate strigătoare la cer, o samavolnicie. Se întâlnea destul de des cu învățătorul Atanasie și cu părintele Gheorghe și discutau despre pătimirea românilor aflată sub ocupație, despre umilințele pe care trebuie să le suportăm din partea Imperiului Austro-Ungar și despre posibilitatea de a elibera aceste părți suferin-de ale trupului țării.

Pierderea luptei de la Turtucaia adusese cu sine trei luni de coșmar. În decembrie 1916 tot sudul țării era ocupat. Guvernul, Regele Ferdinand și o parte însemnată din populația aflată în zona ocupată se retrăseseră în Moldova. Brăila fusese invadată de trupele germane. În foarte scurt timp, populația orașului s-a dublat. De la 62.000 de locuitori, cât avea în mod normal, ajunsese la 120.000. Bunul Toader prima mai multe comenzi ca niciodată. Oficialitățile germane rechiziționaseră multe căruțe, iar oamenii aveau nevoie de altele pentru a se putea gospodări.

De învățătură nici nu mai putea fi vorba. Tata avea să continue educația școlară abia după război.

Începuse școala primară în 1916, iar în 1923 o absolvea. Râdeam amândoi, câteodată, de situația aceasta hazlie: în clasa a patra avea 14 ani. Alteori povestea la masă, atunci când se strâangea întreaga familie și ne simțeam o singură ființă, având încredere nelimitată unul într-altul. Deși se amuza copios, chipul tatălui meu era traversat la un moment dat de o umbră. Era amintirea acelor ani din perioada de război și de preocuparea pe care o avea ca nu cumva și noi să trecem printr-o astfel de nenorocire. De altfel, această delicatețe nu avea să i se estompeze niciodată, în ciuda poverilor existențiale pe care avea să le poarte.

Bunul Toader avea o mare evlavie pentru cărte. El nu făcuse carte, dar știa să citească și să scrie. Destul de des achiziționa cărți din bănuții pe care îi avea puși deoparte, deoarece considera că omul trebuie să se retragă din când în când și să citească. Ținea, în raftul făcut de el însuși, cărți felurite, printre care întâlnеai operele lui Cantemir, C. Negruzzi, Al. Donici, M. Kogălniceanu, Coșbuc, Sadoveanu, Slavici, Eminescu, Alecsandri, Creangă. Nu le cumpăra la întâmplare. Își formase gustul acesta pentru cărțile valoroase, sfătuindu-se îndelung cu învățătorul Atanasie și cu părintele Gheorghe, oameni educați și iubitori de frumos. De asemenea, îl admira foarte mult pe Nicolae Iorga, care era atunci președintele Adunării Deputaților în România Mare.

În primul rând, indignarea lui Iorga la încheierea Tratatului de pace de la Buftea-București, din 7 mai 1918, îl cuprinsese și pe bunul Toader. Era o